

FOAIA DIECEZANĂ

Organ al Eparchiei gr. or. pom. a Caransebeșului

APARE DUMINICA

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane
pe $\frac{1}{2}$ de an 5 cor.
România și străinătate pe an 14 fr.
pe $\frac{1}{2}$ an 7 „

Prețul inserțiunilor:

Pentru publicațiuni oficiale, concurse, edicte
etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la
150 de cuvinte 6 cor. până la 200 de cuvinte
8 cor., de aci în sus 10 coroane.

Manuscrisurile să adresează la redacțiunea

„FOAIA DIECEZANĂ”
iar banii de prenumerațiune și inserțiuni la
Administrațiunea Tipografiei și Librăriei die-
cezane în Caransebeș. — Telefon Nr. 30.

Buddhizmul

Studiu

de Mihail Gaspar, diaconul bis.
or. rom. din Lugoj.

In loc de precuvântare.

Acei cari citesc cu luare aminte ziarele și urmăresc cu interes cele citite vor fi observat de câțiva ani încoace apărând sporadic câte o știre nepretențioasă, care vestea ascunsă printre știrile zilnice despre o mișcare religioasă în Apusul orlt și modern, mișcare precisată în cuvântul — buddhizm sau buddhaism. Nu mai departe, acum câteva săptămâni au apărut iarăș o știre care spunea de propaganda unui englez reîntors din Indii și care a înființat chiar prima comunitate buddhistă în apropierea Londrei. Toate aceste știri — sânt multe — arată că în Apus și deosebit în Anglia, Franca și de nou și în Germania, învățăturile lui Buddha numit și Sakya-Muni au început a prinde rădăcini, și a se lăși în mod înspăimântător.

Prozeliții se recrutează în cea mai mare parte din pătura cea mai cultă a societății, un moment care are un mare înțeles psihologic.

Sătui de plăcerile pe care le ofere un trai lipsit de grijile zilnice, bogătașii, pe deoparte, cu trupurile istovite, cu sufletele reci și goale, nu mai găsesc nimic neobicit în viața care-i inconjoară și care nu mai e în stare a oferi noii senzații pentru sufletele lor blazate. Sânt deci siliți în urma firei omenești a căuta aceste noi senzații în afară de cadrul obicit al vieții lor. Și când găsesc atari se asvârlesc fără preget în brațele lor.

Pentru aceștia toate sânt la fel cu moda.

Apare ceva nou, ce produce senzație, este la moment acaparat și monopolizat.

Așa e și cu religia.

Cât pentru bărbații de știință — căci și din

aceștia să recrutează aderenții buddhizmului. — să susține că o fac din convingere militând că buddhizmul ar fi singura formă de religie care ar fi în stare a îndestuli sufletul omului.

Acești doi speții de oameni formează în Europa avangarda principiilor filozofice ale lui Buddha.

Am crezut de interes să espun în micuțul studiu de față o icoană cât să poate de fidelă și clară a acestei religii care nu să poate totuș considera de atare și, în vederea serviciului ce-l fac sânt mulțumit, dacă va fi citit cu interes.

Fac aceasta cu atât mai vârtos, ca o eventuală mișcare care s'ar estinde și la noi, care există deja, să nu mai găsească terenul nepregătît cum s'a întâmplat mai anii trecuți cu mișcarea „teosofică“ (1903/4) când adecă toate ziarele noastre mișunau de teosofie și lumea cetitoare habar n'avea de dânsa. Nu știa că ce e la adecăte. La fel o pățim noi și în altele multe.

Deci scopul meu este pur și simplu a da posibilitatea fraților, cari poate numai după nume cunosc buddhizmul, de a-l cunoaște în toată esența și ființa lui.

Trebuie să mai amintesc și aceea că în studiul de față dau numai un schelet al buddhizmului; acei cari doresc a-i cunoaște toate frumusețile — căci e o terie estrem de frumoasă — pot să le cunoască din alte studii mai vaste.¹

Reprivire istorică. Viața lui Gautama Buddha.

Buddhizmul este o formă de religie care a pornit cu mii de ani din nordul Indiei. Numea vine dela cuvântul sanscrit *Buddha*: deștep-

¹ D. W. R. Davids: Der Buddhismus. Ediția 17. Reklam's Universalbibliothek. Prețul 96 b. Th. Schultze: Buddhas Leben und Wirken, tot acolo. Prețul 1 cor. 20 b. Se pot comanda prin orice librărie.

tutul, luminatul, având a să subînțelege un om, care prin cunoașterea adevărului și învingerea tuturor păcatelor a ajuns la totala desfăcere de legăturile existenței.

Adevăratul întemeetor al buddhizmului este nobilul, după izvoarele mai noi chiar prințul *Siddhārta*. Anul nașterii lui nu este precizat definitiv. Buddhiștii japonezi pun acest eveniment pe anul 1027 î. de Cr. iar Buddhiștii de nord (Chinezii, Tibetianii) pe anul 623 (î. de Cr.) Cele mai noi cercetări însă făcute de știința europeană arată ca an al nașterii lui Buddha anul 557 î. de Cr.

Tatăl lui *Siddhārta*, a ulteriorului Buddha, a fost regele *Suddhodana* care domnia peste tribul *Sākya*, o ramificațiune a tribului arie *Kshatryia*. Dupăcum părerile diferă cu privire la anul nașterii, astfel diferă și asupra locului unde s'a născut reformatorul.

După cartea lui Kuroda, „Mahāyāna“ Buddha s'a născut în palatul regal din Kapilavastu. După englesul *Davids* s'a născut în umbra unui arbore numit Attas într'o poiană fermecătoare numită Lumbine. Părerea aceasta o motivează *Davids* cu datina uzitată pe acele vremuri la popoarele indice, că adecă femeia simțindu-și vremea nașterii mergea să nască totdeauna în casa tatălui ei. Așa a plecat și mama lui Buddha, evenimentul a oprit-o însă pe cale.

Numele de *Siddhārta* care s'a dat noului născut și care înseamnă „unul care și-a executat planul, nu poate fi cel adevărat, ci este dată probabilitatea că această numire i-s'a dat abia mai târziu când el începuse a-și formula principiile sale filozofice în învățătură.

Adevăratul nume este *Gautama*, sub care nume a și fost cunoscut dânsul în viața publică. Afară de aceste două, dânsul mai are o serio întrebare de numiri, care trec însă drept titluri ca și numirea de Buddha, căci buddhiștii țin de un fel de sacrilegiu de a numi pe întemeetorul religiei lor cu numele de familie ca pe orice om, ei îl onorează cu un titlu special. P. c. *Sackya-sinha* —leul tribului *Sakya*. *Sakya-Muni* —înțeleptul trib. *S. Sugata* —fericitul, *Sattha* —învățătorul, *Ina* —biruitorul, *Bhagawā* —binecuvântatul, *Lokha-nātha* —domaul lumii, *Sarvayna* —Atotînțeleptul, *Dharma-raja* —regele dreptății s. a. m. d.

De altfel practica aceasta corespunde pe deplin și practicei evreești de a nu lua în desert numele lui Dumnezeu (porunca II dia Decalog.) zicând în loc de Iehova: Domnul, Atotputernicul etc., cu toate că nu trebuie uitat că Buddha nu e luat drept Dumnezeu ci simplu mîritor. În studiul meu îl voi numi consecvent *Gautama*!

* Tatăl lui *Gautama* stăpâna o țară la poalele Himalayei a tribului *Sakya* cum s'a zis cu capitala *Kapilavastu*, a cărei ruine au fost descoperite la 1 Dec. 1896 de *A. A. Führer* lângă satul *Paderia* din Nepalul de azi.

Se presupune că tinerul *Gautama* ca unicul fiu al tatălui său a fost crescut în luxul cel mai mare propriu domnitorilor din Orient. I-s'au zidit trei palate pompoase pentru cele trei anotimpuri din India, fiecare cu câte 9 resp. 5 și 3 etaje ajustate cu un mobilier ca din povești. Ca tînăr trebuie să se fi îndeletnicit cu unica ocupațiune a tinerilor de poziția sa, adecă cu mînuirea armelor.

Când a ajuns mare — special în India etatea de 16—17 ani — a căutat să se însoare. Și-a ales de soție pe princesa *Iashodhāora*, o verisoară a sa a cărei mînă a câștigat-o prin învingerea tuturor rivalilor săi la o »*mela*«, adecă o festivitate cavaleriească, împreună cu lupte.

Dela această întâmplare care, dupăcum am zis mai sus, a căzut pe al 16 mult al 17-lea an al vieții sale până la anul 29 al etății nu să mai știe absolut nimic. Ce a făcut dânsul în restimpul de 13 ani nu să știe. Legende s'au născut foarte multe în jurul acestui period, dar acelea rămân tocmăi — numai legende.

În anul acesta al 29-lea *Gautama* își părăsește de odată casa și familia pentru a se dedica cu totul studiului religiunii și filozofiei.

Îndemnul l-a dat un eveniment esttraordinar din viața lui.

O dumnezeire i-s'a aratat în patru forme în deosebite restimpuri. Pentru prima dată s'a aratat sub formă unui om bătrân garbovit de ani, sub forma unui bolnav, a unui cadavru trecut în putrojune și în fine în chipul unui schimnic bătrân.

Arătările acestea miraculoase le-a văzut atât *Gautama* cât și credinciosul său *Chamma*.

Prin istorisirea acestor patru arătări să ridică și vălul misterios care acopere o parte a vieții lui *Gautama*. Știm că în decursul anilor despre care nu să aminteste nimica, s'a iscat o luptă mare în sufletul copilului de roge, care dăinuind ani dealungul l'au făcut pe urmă să se birue pe sine însuș și să-ș părăsască casa și familie.

Numai astfel ne și putem închipui impresia ce i-au făcut-o cele patru arătări. Căci altfel, oricât de senzibil să fi fost sufletul lui *Gautama*, vederea unui om bătrân, a unui morbos, a unui cadavru și a unui călugăr, nu pot să'l impresioneze în așa măsură ca să-și părăsască familia și poziția lui socială. Nu.

Și *Gautama* trebuie să fi fost însă una din acele firi curioase, care trăind încunjurat de pompă în mijlocul averilor și bunătăților pe care le poate numai oferi lumea, simțese un fel de milă, un dor nelămurit de care nu se pot scăpa nicidecum și care vîntură tot lustrul de fericire și îndestulare a acestei vieți.

O neîndestulare tainică cuprinde sufletul și

sub impresiunea acoasta apăsătoare, viața apare înaintea ochilor sufletești ca o mare enigmă, o existență de mizerie împreună cu dureri, griji și năcazuri. Cuprins odată sufletul de aceste icoane — viața retrasă a unui pustnic i-să va părea idealul intrupat al dosăvarșirii, pe care urmând-o prin meditații și lăpădare de sine nădăjduște a găsi totuș un mod de a găci rostul mare și tainic al vieții.

Astfel de simțiri trebuie să fi stăpânit sufletul lui Gautama pe vremea când soția lui îl dăruie cu un copilăș după al zecelea an de căsătorie.

Sufletul lui va fi zărit în sosirea noului oaspe o mare piodecă de biruit și care l-a determinat apoi să fugă.

Vestea despre nașterea fiului său l'a găsit tocmai pe țărml unui râu unde se retrăsese să mediteze după a patra arătare.

Deși sufletul va fi simțit în prima clipă acelaș simțământ de fericire care fulgeră sufletul oricărui om, totuș el suprimă această fericire văzând într'ansa numai o greutate nouă care trebuie învinsă.

Încă în aceeaș noapte el își cere calul său. Și în vreme ce credinciosul său Chamma merge să pună șeaua pe fugar, Gautama se apropie de apartamentul soției sale. De după o perdeă își vede soția dormind încunjurată de flori, fiind mâna pe capul noului născut. Un moment îl stăpânește dorința de a-ș săruta soția și copilul, dar neputându-ș executa planul fără a trezi soția, se hotărăște a plecă fără a-ș mai lua rămas bun.

Pleacă petrecut numai de Chamma în puterea nopții, părăsind astfel tronul, averile, luxul și toate plăcerile unei vieți care îi oferia din belșug toate plăcerile posibile, pentru a deveni un pribeag sărac și lipsit până și de cele mai elementare trebuințe.

Gautama nu s'a oprit în noaptea aceea decât la țărml râului Anoma.

Aici își lăpădă juvaericelele, le dete dimpreună cu armele și calul lui Chamma, care se rugă zădarnic ca să rămăe cu dănsul. După ce servitorul plecă îndărăt Gautama își reteză părul bogat, în schimbă vesmintele cu straele unui cerșitor luând drumul spre orașul *Rajagriha*, unde aveă să înceapă viața cea nouă, viața de călugăr-cerșitor.

Rajagriha eră pe acele timpuri sediul unuia dintre cei mai temuți regi. În jurul acestui oraș — fiind siguranța mare — în peșterile noscai răpi prăpăstioase s'a așăzat de pe vremi o comunitate de călugări brahmani (religiunea stăpânitoare pe atunci era religia lui Brahma) găsind toate condițiile reclamate de chemarea lor. Locuri pustii și singurătate pe deoparte, pe de

alta orașul apropiat de unde își puteau cu înlesnire procura sărăcicioasa lor hrană trupească.

Unui călugăr de aceștia cu numele *Alara* se atașă Gautama la început, dar neîndestulindu-l sistemul de filozofie al acestuia trecu la unul *Udraka*, dela care primi el tot ce a știut învăță filozofia indă pe acele timpuri despre lumea acoasta materială și despre cealaltă, cea viitoare.

Unul dintre fundamentalele principii ale învățaturii brahmanilor a fost credința în asceză ca într'un mijloc, pin care era dată posibilitatea de a ajunge la putere și cunoștințe supranaturale.

Urmând acestui principiu îl vedem după un timp oarecare pe Gautama retrăgându-se cu vre-o 5-6 învățăcei în djungelul (deșert, pustiu,) dela *Uruvela*, pentru a probă rezultatele ce s'ar putea atinge prin asceză. După ani petrecuți în posturi neînchipuite de severe dănsul devine aproape umbră.

Rezultatul dorit însă nu s'a arătat. Din contră, cu cât mai severă a fost asceza aplicată, cu cât mai mult i-se ruină corpul, cu atât mai desperat a devenit sufletul cuprins de nedumărire înfricoșată, că să poate să fi greșit calea cea adevărată.

În una din zile pe când Gautama umblă în sus și jos meditând se simți cuprins deodată de amețeli și căzu în nesimțire.

Unii dintre învățăcei crezură un moment că e mort; venindu-ș însă în fire în gândul lui luă trup ideia că a greșit calea adevărată — convins că prin asceză nu să poate ajunge la nici un rezultat.

Începu a se nutri din nou regulat abandonând cu desăvârșire principiul ascezei.

În momentele aceste critice însă, când s'a văzut înșelat în așteptările lui, când avea mai mare trebuință de mângăere și încurajare, când sufletul lui dornic de lumină trecea prin o grea criză, când îi trebuia sprijin, învățăceii săi îl părăsesc ducându-se la Benares, lăsând pe învățător singur pradă îngrozitoarelor lupte sufletești.

Cu plecarea învățăceilor să începe o nouă perioadă în viața lui Gautama.

(Urmează)



Cronica pedagogică

Cartea de individualități în școală

Cel mai înflăcărat apostol al individualității a fost odrasla ceasornicarului din Geneva, Rousseau. Individualitatea este dogma față de care nutria el o nețărmurită credință; doar luminarea și nobilitarea generațiunilor se poate realiza numai pe lângă respectarea cuvenită a puterilor sufletești moștenite și a deprinderilor și moravurilor bune hărăzite de societatea în care individul își duce traiul. Cu multă insu-

flețire propovăduiește Rousseau dogma aceasta în cartea sa „*Despre educațiune*” (E-mil), care e evanghelia naturii și a individualității.

Și glasul apostolului n'a sunat în pustiu, mulți dascăli au crezut și au devenit ucenicii lui. S'au convins că educația nu prea cinstește moravurile și deprinderile bune ale societății, nu prea respectează pozițiile sufletești ale individului. S'au convins și și-au dat truda să saneze răul. Cel mai harnic în privința aceasta a fost *Ziller*. El pretinde ca să studiem cu temeiu însușirile elevilor. Și într'adevăr astăzi se fac în foarte multe școli din țara Neamțului, observări chibzuite și pe o scară întinsă, cu privire la individualitatea elevilor, iar observările acestea se orânduiesc și introduc în niște tabele, în așa zisa „carte de individualități”.

Oare de ce folos sunt observările acestea pentru școală? Știm că școala are îndatorirea ca mai întâi să inzeșteze mintea copilului cu anumite cunoștințe și deprinderi. Dar cu satisfacerea acestei îndatoriri școala nu și-a îndeplinit încă chemarea ei. Chemarea școlii e, ca pe lângă îmbogățirea minții, să îmbunătățească inima, să crească din elev o *personalitate religioasă-morală*; și aceasta e datorita de *căpetenie*. Cum să purcedem la satisfacerea acestor datoriri vom vedea mai în urmă.

Notițe tipiconale

pentru praznicul *Întâmpinării Domnului în anul 1909.*

Sâmbătă sara în 31 Ianuarie, La Doamne strigat-am, 2 stihiri ale învierii (glas 2) și 2 ale înaintepăzuirii (din 1 Fevruarie); Mărire a Triodului (a Duminicii lăsatului de carne); Și acum, Dogmatica glasului de rând (*Trecut-a umbra legii*). — Stihovna învierii (gl. 2); Mărire, a sfântului Trifon glas 2: *Defăimând cele pământești* (caută la 1 Fevruarie); Și acum, a înaintepăzuirii (din 1 Fevruarie). După *Tatăl nostru*, troparul învierii, Mărire al sfântului, Și acum al înaintepăzuirii.

Duminica lăsatului de carne (1 Fevruarie); glas 2. Dimineața, la *Dumnezeu e Domnul*, troparul învierii, Mărire al sfântului, Și acum al înaintepăzuirii. Șezându-le învierii, zicând la „Și acum” pe ale înaintepăzuirii. Și celelalte. *Soborul îngeresc*. Antifoanele și prochimenul glasului de rând (2). Evagelia învierii (a 2-a). *Învierea lui Cristos*; ps. 50. Mărire, *Ușile pocăinții*, și celelalte. — Catavasi: *Pământul cel roditor*; și cântăm și *Ceeace ești mai ciustilă*. — Svetilna învierii (a 2-a) și a înaintepăzuirii. La Laude: 2 stihiri ale învierii și 2 ale sfântului (cele dela vecernie); Mărire, a Triodului; Și acum, *Preabinecuvântată ești*. Doxologia mare; troparul: *Astăzi mântuire*.

La liturgie, fericirile învierii și ale înaintepăzuirii din cântarea 6 a canonului. După intrare, tro-

parul învierii și al înaintepăzuirii; condacul Triodului. Apostolul și evanghelia Duminicii.

La vecernia cea mare, se cântă nuuoi slujba praznicului (din 2 Fevruarie), cu litie și binecuvântarea pânilor.

Luni în 2 Fevruarie: Întâmpinarea D. n.

I. Cr. Dimineața la mâncat se cântă toată slujba praznicului neschimbată, cum să află la Minei. Asemenea și la liturgie să cântă numai ale praznicului. Iar sara, la vecernie se cântă ale praznicului și ale sfinților din Minei (din 3 Fevruarie).

Marți (în 3 Fevruarie) și Mercuri (în 4 Fevruarie), se cântă slujba praznicului și a sf. din Minei, iar din Triod nimica.

Mercuri sara (în 4 Fevruarie) și Joi dimineața (în 5 Fevruarie) se face încheierea praznicului, cântând stihirile praznicului cele din 2. Fevruarie, după tipicul încheierii praznicelor.

Joi sara (în 5 Fevruarie) și Vineri dimineața (în 6 Fevruarie), se cântă slujba Triodului cu metanii și cu Aliluia, după cum arată la Triod în această zi. — Asemenea și în *Sâmbăta și în Duminica lăsatului de brânză*, se cântă slujba cum să află la Triod, la ziua de rând.

Cetețul

Știri

Societatea română de lectură din Caransebeș și-a ținut adunarea generală ordinară din anul acesta Duminică în 18/31 Ianuarie la 3 ore din zi, fiind de față preste 20 de membri. Adunarea a fost condusă de simpaticul ei președinte dl *Aurel Moaca*. Nefăcându-să nici o interpeleție s'a trecut la punctul 2-lea al ordinei de zi, cetindu-să, prin notarul societății, dl Constantin Călțun iun., raportul general al comitetului, exprimându-să și cu această ocaziune părerea de rău prin sculare a Casinei pentru pierderea membrului ei fondator, episcopul Nicolae Popca, întâmplată în decursul anului trecut. După primirea acestui raport s'a purces la cenzurarea socoților cassarului, dlui Ant. Sequens, prin comisiunea emisă spre acest scop din sânul adunării și constătătoare din dnii Dr. Nic. Ionescu, Nicolae Jumanca și Ioan Șușoi. Pe baza raportului acestei comisiuni să votează cassarului mulțămită protocolară pentru serviciile prestate în calitate de cassar. S'a statorit apoi preliminarul pentru a. 1909 și s'a primit atât raportul bibliotecarului dl Dr. I. Mișcu, cât și cel a economului, dl Grig. Stoiacovicu. La „proponeri” s'a hotărât a lua pașii de lipsă, pentru încasarea restanțelor. După terminarea ordinei de zi să purcede la restaurare. S'au ales: *Aurel Moaca* președinte, *Petru Borșun* vicepreședinte, *Ant. Sequens* cassar, *Const. Călțun* iun. notar, *Ioan Șușoi* econom, *Pavel Jumanca* bibliotecar, iar membri în comitet: *Samson Crișcin*, *Traian Ionașiu*, *Dr. Nicolae Ionescu*, *Dr. Aurel Iorga*, *Dr. George C. Labonșiu*, *Artur Laziciu* și *Petru Mihalescu*.

Societatea de lectură „Ioan Popasu” s'a constituit în modul următor: Președinte: *Dr. Nicolae Regman Pănuș*. Vicepreședinte: *Nicolae Vasilie*, ped. curs IV. Notar: *Pavel Maroiévici*, ped. curs III. Cassar: *Octavian Mihailovici*, ped. curs IV. Bibliotecar: *Azarie Circo*, ped. curs III. Controlor: *George Cârdaș*, ped. curs III. Vice-bibliotecar: *George Jumanca*, ped. curs II. *Comisia literară*: *Eftimie Jian* și *Dimitrie Supercean*, ped. curs IV. *Nicolae Boldea* și *Mihail Suru*, ped. curs III. *Aurel Doboșan* și *Aurel Farca* ped. curs II. *Toma Bărbosu* și *Ioan Ursu*, ped. curs I.

Invitare. Societatea femeilor române pentru regularea și înfrumusețarea cimiterului gr. or. român din Caransebeș aranjază cu concursul binevoitor al Domnului *Aurel P. Bănușiu* dir. artistic al „So-